

Werk

Titel: Herbarium Amboinense, plurimas complectens arbores, frutices, herbas, plantas ter

Jahr: 1750

Kollektion: Zoologica

Digitalisiert: Niedersächsische Staats- und Universitätsbibliothek Göttingen

Werk Id: PPN369547365

PURL: <http://resolver.sub.uni-goettingen.de/purl?PPN369547365>

OPAC: <http://opac.sub.uni-goettingen.de/DB=1/PPN?PPN=369547365>

LOG Id: LOG_0021

LOG Titel: Caput Decimum. Gramen arguens. Tagalnana. -Tiende Hoofdstuk. Het Verwytt-gras

LOG Typ: chapter

Übergeordnetes Werk

Werk Id: PPN369544501

PURL: <http://resolver.sub.uni-goettingen.de/purl?PPN369544501>

OPAC: <http://opac.sub.uni-goettingen.de/DB=1/PPN?PPN=369544501>

Terms and Conditions

The Goettingen State and University Library provides access to digitized documents strictly for noncommercial educational, research and private purposes and makes no warranty with regard to their use for other purposes. Some of our collections are protected by copyright. Publication and/or broadcast in any form (including electronic) requires prior written permission from the Goettingen State- and University Library.

Each copy of any part of this document must contain there Terms and Conditions. With the usage of the library's online system to access or download a digitized document you accept the Terms and Conditions.

Reproductions of material on the web site may not be made for or donated to other repositories, nor may be further reproduced without written permission from the Goettingen State- and University Library.

For reproduction requests and permissions, please contact us. If citing materials, please give proper attribution of the source.

Contact

Niedersächsische Staats- und Universitätsbibliothek Göttingen
Georg-August-Universität Göttingen
Platz der Göttinger Sieben 1
37073 Göttingen
Germany
Email: gdz@sub.uni-goettingen.de

Ufus. Vulgare est pabulum equorum, ut & vaccarum, semen ab ovibus etiam editur.

Si quis quodam casu vulnus accipiat in carne, nec aliquid aliud ad manus sit, tum virides sumuntur primæ speciei spicæ, & conteruntur supra porphyriticum cum pauxillo Zingiberis in pulvem, quæ instar Emplastri vulneri applicatur, unde curabitur.

Cum femine secundæ speciei minores Anatum species & gallinæ pascuntur. Quidam pueri hoc in lulum quoque adhibent, & coquunt instar granorum Panici, sed gramineum præbet saporem.

CAPUT DECIMUM.

Gramen arguens. Tagalgnana.

Hoc gramen species est Avenæ silvestris seu Phœnicis, ac duplex est, domesticum, ac silvestre, domesticum plurimos gerit firmos & rectos culmos ex una radice ad altitudinem sex septemve pedum excrecentes, qui non omnes eriguntur, sed quidam uno alterove geniculo inflexi sunt, in multos articulos distincti, atque ex quovis geniculo folium excrecit cauli arcte adcumbens. Usque ad vicinum articulum, ubi quodvis folium inflexum est, atque insuper fœsq̃ vel binas cum dimidia spithamas longum & angustissimum instar graminis vulgaris, firmam gerit costam, & in longum terminatur apicem.

Culmi non rotundi sunt, sed duplex gerunt dorsum, cæterum glabri, & ex purpureo fuscis.

Folia versus summum sensim decrescunt, & prope quodvis folium alter excrecit culmus, cui minor infidet spica, ac paulo magis sursum altera major spica, immo in superioribus geniculis tres locantur spicæ non recte, sed oblique supra sese invicem.

Hæ spicæ seu potius paniculæ subtus alba lanugine obductæ sunt, in qua parva oblonga & nigra latitant femina seu granula, quæ superius longum fuscumque gerunt apicem instar Avenæ vel Phœnicis, & ad tæctum acuta sunt.

Culmi densam habent substantiam cum pauca alba medulla, superiores articuli ad spithamæ latitudinem distant, ac quævis spica brevius porro gerit folium. Radix ex multis composita est curtis fibrillis instar Avenæ vel similium frumentorum.

Nomen. Latine *Gramen arguens* ex ejus usu, uti in subsequenter dicitur. Ternatice *Tagalgnana*, quod nos pronunciamus *Tagelnana*, h. e. respectu tuo, quum ejus acutæ spicæ oblique crescentes, & ad latus vergentes quasi aliquem denotant vel pungunt, quem accusare volumus.

Locus. In Moluccis insulis sponte crescit, huc in Amboinam ex Ternata delata est hæc planta, ubi nunc in hortis per semen etiam multiplicatur.

Ufus ejus in re Medica huc usque ignotus est, licet apud Ternatenses vulgaris sed puerilis sit. Si quis enim alium, præsertim amatores, sive vir conjugem, sive uxorem maritum accusare velit, ita ut quis ob alium, quodvis tedium, tristitiam vel molestiam tolerare debeat, tum tali mittunt donum acutis hujus plantæ spicis obvolutum, unde declarare & significare volunt, talem quoddam tedium devorare debere ob ejus causam. Sique significare velint ob te tristitiam patior, tum sumunt *herbam Gratiolam*, seu *Daun tsjinta*, quæ tristi sua facie vespertino tempore tristitiam ipsam mentitur, quam conjungunt istis spicis, quas simul alicui mittunt.

Tabula Sexta

Ad Figuram primam *Gramen* exhibet *arguens*.
Figura secunda *Calamagrostim* denotat.

OBSERVATIO.

Gramen arguens Rumphii est gramen Æthiopicum, panicula molli virente, aristis autem crispatis longioribus fuscis. *Plukn. Almag. pag. 176. & Phyt. Tab. 300. Fig. 1.*

CAPUT

Gebruik. Het is een gemeen voedsel voor de paarden, als mede voor de koebeesten, het zaat wert van de schapen ook gegeten.

Als men by geval een vleeswonde krygt, en anders niet heeft, zoo zal men de groene aairen van de eerste zoorte nemen, en wryven die op een steen met een weinig Gengber tot een papje, en binden 't pleistersgewys op de wonde, zoo zal 't dezelve toeheelen.

Met het zaat van de tweede zoort voedt men de kleine endten en boenders. Zommige kinderen spelen daar ook mede, en koken 't als Pannikoorn, dog geeft een grasagtige smaak.

TIENDE HOOFDSTUK.

Het Verwytt-gras.

Dit gras is een geslagte van den wilden Haver of Phœnix, en heeft twee zoorten, tamme en wilde, de tamme gewint veele styve en regte steelen uit eene wortel, tot de hoogte van zes en zeven voeten, niet alle regt overeind staande, maar zommige met een of twee knien gebogen, in veele leden of knien gedeelt, en uit ieder lid waft een blad, 't welk digt aan den steel legt, tot aan de naaste knie, alwaar ieder blad een knik heeft, en daar buiten nog anderhalve en derdehalve spannen lang, en zeer smal gelyk gemeen gras, dog met een styve ribbe, en eindigt in een lange spits.

De stengels zyn niet ront, maar hebben twee ruggen, anderzints glad, en paers-bruin.

De bladeren na boven toe worden allensskens kleinder, en by ieder blad komt een andere steel voort, daar op een kleine, en nog wat hooger een andere grooter aaire voortkomt, ja aan de bovenste leden staan drie aairen, niet regt, maar schuins boven malkander.

Deze aairen of veel meer trossen, zyn onder met een witte donse of wolfe bekleet, daar in steken kleine langwerpige en zwarte zaden of graantjens, ieder boven op hebbende een lange bruine spitsje, gelyk den baver of verkensborstel, in 't aantasten scherp.

De steelen zyn digt van substantie, met een weinig wit pit: de bovenste leden staan een span van malkander, en ieder aaire heeft nog een korter blad; de wortel bestaat uit veele korte vazelingen gebogen, den haver of diergelyke zaden gelyk.

Naam. In 't Latyn *Gramen arguens*; dat is verwytt-gras, na zyn gebruik, gelyk hier na volgen zal. Op Ternaten *Tagalgnana*, 't welk wy uitspreken *Tagelnana*, dat is om uwent wille, om dat zyn scherpe en spitse aairen schuins wassende, en ter zyde uitspringende, kwanswys naar iemant wyzen of steeken, die men beschuldigen wil.

Plaats. In de Molukse Eilanden waft het van zelfs, hier in Amboina is ze uit Ternaten aangebragt, daar 't nu in de boven door 't zaat zig ook vermenigvuldigt.

Gebruik. Zyn gebruik in de Medicynen is tot nog toe onbekent, hoewel by de Ternatanen een kinderlyk dog gemeen gebruik is. Want als iemant eenen anderen, zonderlyk de minnaars, of de vrouw haar man, of de man zyn vrouw wil beschuldigen of verwyten, dat men om des anderen wil eenig verdriet, droefheid of zwaarigheid moet uitstaan, zoo zenden ze hem een geschenkenje met de stekende aairen van dit gewas bewonden, willende den anderen door de namen dexes kruids te kennen geven, dat zy om deszelfs wille eenig verdriet moeten uitstaan, als zy iemant willen beduiden dezen zin: Ik moet om uwent wil droefheid lyden, zoo neemt by het kruid *Gratiola*, anders *Daun tsjinta*, 't welk met zyn droevig gelaat in den avondstont de droefheid betekent, en voegen dit te samen met de bovenstaande aairen, 't welk zy dan malkander toezenden.

De Sesde Plaat

Vertoont in de eerste Figuur het berispend Gras.
De tweede Figuur vertoont het Rietgras.

AANMERKING.

Dit berispende gras van *Rumphius*, is het Ethiopische gras, met een zachte groene pluim, en gekrulde langere bruine steke. lige aairen, van *Plukn. Almag. pag. 176. & Phyt. Tab. 300. Fig. 1.*

ELFDE